

Список використаних джерел:

1. Zasady studiowania na MISHiS [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mishis.amu.edu.pl/organizacja-studiow/organizacja-studiow/>
2. Wstęp do badań interdyscyplinarnych [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://usosweb.amu.edu.pl/kontroler.php?_action=actionx:katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot\(prz_kod:31-WBI-22DLMISH\)](https://usosweb.amu.edu.pl/kontroler.php?_action=actionx:katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot(prz_kod:31-WBI-22DLMISH))
3. Prakseologia projektów badawczych [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://usosweb.amu.edu.pl/kontroler.php?_action=katalog2/przedmioty/pokazPrzedmiot&prz_kod=31-PPB-SUMMISHIS
4. Forum Dyskusji Interdyscyplinarnej [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mish.amu.edu.pl/Podstrony/FDI/wstep.html>

Тетяна Куценко,
кандидат педагогічних наук,
Державна інспекція навчальних закладів України,
Київ, Україна

ІНСПЕКТУВАННЯ ШКІЛ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: інспектування шкіл, Державна інспекція навчальних закладів України, Чеська шкільна інспекція.

Новою концепцією реформування загальної середньої освіти в Україні «Нова українська школа» задекларовано оновлення та модернізацію змісту освіти, форм і методів роботи, структури шкільної освіти тощо.

Модернізація середньої освіти неможлива без реформування системи управління освітою, про що також зазначено у Концепції. Зокрема у документі, передбачено децентралізацію управління освітньою галуззю, що базується на принципах взаємоповаги, позитивної мотивації, чіткому розмежуванні повноважень між центральними та місцевими органами управління [1].

У зв'язку з чим, з'являється необхідність оновлення структури, змісту й форм державного контролю за діяльністю шкіл, для отримання інформації про реальний стан впровадження реформ, хід запровадження змін у процес навчання і виховання, а також оцінки якості шкільної освіти та вцілому ефективності системи загальної середньої освіти (далі – ЗСО).

Державний контроль за діяльністю загальноосвітніх навчальних закладів (далі – ЗНЗ) в Україні наразі здійснює Державна інспекція навчальних закладів України (далі – ДІНЗ). Для оновлення та підвищення ефективності її роботи, необхідно вивчати та враховувати досвід інших країн, що дозволить правильно визначити стратегію реформування в питаннях інспектування шкіл, врахувати переваги і недоліки роботи інших шкільних інспекцій, передбачити й уникнути можливих помилок.

Нещодавно ДІНЗ стала асоційованим членом постійно діючої міжнародної конференції інспекцій (Standing International Conference of Inspectorates – SICI) – об'єднання національних і регіональних інспекцій освіти в Європі. Зокрема, вже сьогодні має партнерські стосунки з Чеською шкільною інспекцією [2].

Порівняння роботи Чеської шкільної інспекції та ДІНЗ щодо організації і здійснення перевірок шкіл та урахування прогресивного досвіду сприятиме удосконаленню державного контролю у сфері ЗСО в Україні.

Історичні та педагогічні аспекти шкільної системи в Чеській республіці, її модернізація та реформування, питання забезпечення функціонування шкіл висвітлено, зокрема, у роботах Н. Бондарчук [3], Є. Краснякова [4], Л. Калініної [5], О. Локшини [6], Л. Пасечнікової [7] О. Ярової [8].

Кожна чеська школа підлягає обов'язковому інспектуванню раз на чотири роки. Причому, за результатами такого інспектування,

висновками про навчальні досягнення учнів та ефективність шкільного менеджменту, школи отримують фінансування, обсяг якого визначає саме шкільна інспекція [5]. Чеська шкільна інспекція, окрім того, наділена й іншими значними повноваженнями, зокрема, може ініціювати виключення навчальних закладів з реєстру закладів, подавати пропозиції про звільнення керівника закладу, проводити тестування з метою визначення рівня знань учнів [9].

Проте питання порівняння роботи Чеської шкільної інспекції та ДІНЗ в питаннях організації та здійснення державного контролю за діяльністю ЗНЗ і формулювання рекомендацій щодо використання досвіду Чеської Республіки в Україні залишається сьогодні малодослідженим.

Для розгляду і визначення спільних і відмінних рис в діяльності цих державних органів, що мають своїм завданням контролювати школи, насамперед необхідно з'ясувати питання що стосуються **суб'єктів** державного контролю, **змісту**, і **оформлення результатів** заходів державного контролю в Україні та Чехії.

Результати порівняльного аналізу представлено у Таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення основних понять щодо державного контролю у сфері загальної середньої освіти

Основні поняття	Україна	Чеська Республіка
Суб'єкти дерконтролю	ДІНЗ, місцеві органи управління освітою	Адміністрація, що управляє справами по всій країні (центральне управління + 14 регіональних інспекторатів)

Зміст держконтролю	<p>Зміст визначається в уніфікованій формі акта, що складається за результатами заходу контролю, через перелік питань, що можуть бути перевірені у ЗНЗ (їх 85), який згруповано у шість розділів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нормативно-правові підстави для провадження діяльності з надання освітніх послуг у сфері ЗСО. 2. Формування учнівського контингенту, дотримання вимог держстандартів ЗСО. 3. Організація навчально-виховної, навчально-методичної і наукової роботи. 4. Ефективність використання педагогічного потенціалу. 5. Забезпечення розвитку та ефективність використання матеріально-технічної та навчально-методичної бази. 6. Управління ЗНЗ. 	<p>Зміст визначено через критерії оцінювання перебігу навчального процесу та його результатів, які поділено на 12 груп:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рівні можливості доступу до освіти. 2. Навчальні програми. 3. Управління школою. 4. Кадрове забезпечення. 5. Матеріальне забезпечення. 6. Фінансове забезпечення. 7. Ефективна організація навчання. 8. Дієва підтримка розвитку особистості учнів. 9. Партнерство (з громадськістю, іншими закладами та організаціями). 10. Дієва підтримка розвитку функціональної грамотності дітей і учнів. 11. Систематичне оцінювання індивідуальних і групових результатів дітей і учнів, отриманих у процесі навчання. 12. Системне оцінювання загальних результатів успішності школи
Оформлення заходів держконтролю	Акт перевірки	Інспекційний, тематичний звіт, протокол

Як видно із таблиці, ЗНЗ як об'єкт контролю розглядається в Україні переважно з точки зору дотримання ним певних вимог щодо організації освітньої діяльності. Між тим, саме питання якості освіти має бути одним з пріоритетних у ході здійснення державного контролю за діяльністю школи. На відміну від ДІНЗ, Чеська шкільна інспекція окрім визначення умов навчання перевіряє і результати освітньої діяльності шкіл.

Здійснений порівняльний аналіз дав також можливість визначити відмінність у структурі суб'єктів контролю в Україні та Чехії. Так, державний контроль за діяльністю ЗНЗ в Україні здійснюють ДІНЗ та місцеві органи управління освітою (далі – ОУО). Однак, сьогодні склалась ситуація, коли ОУО переважно недотримуються вимог Закону України «Про основні засади

державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», що є основним нормативно-правовим актом регулювання сфери державного контролю. Це призводить до відсутності єдиних підходів до здійснення заходів контролю, різноманіття видів, форм і змісту перевірок у різних областях нашої держави [10].

У Чеській Республіці суб'єкти контролю за діяльністю шкіл чітко визначені – відділення шкільної інспекції (її структурні підрозділи на місцях) прямо підпорядковані центральному управлінню Чеської шкільної інспекції та об'єднані єдиними нормативно-правовим полем.

За результатами аналізу та порівняння організації діяльності Чеської шкільної інспекції та ДІНЗ виявлено перспективність подальшого вивчення досвіду Чехії для України, а також, необхідність вдосконалення здійснення державного контролю у сфері ЗСО в Україні. Насамперед, необхідно привести у відповідність усі вживані у законодавчій базі поняття, що стосуються контролю за діяльністю ЗНЗ, зокрема, чіткого визначення суб'єктів контролю, форм і способів здійснення. Також важливо запровадити зміни у структурі державного контролю у сфері ЗСО, пов'язані із створенням регіональних відділень ДІНЗ, які будуть здійснювати перевірки шкіл на місцях.

Список використаних джерел:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
2. Інтерв'ю Руслана Гурака «Ми хочемо трансформувати систему так, щоб мати можливість підвищувати якість освіти» в газеті «Освіта України», № 15-16 від 24 квітня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dinz.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/347-interv-iu-holovy-dinz-ruslana-huraka-my-khochemo-transformuvaty-systemu-tak-shchob-maty-mozhlyvist-pidvyshchuvaty-yakist-osvity-v-hazeti-osvita-ukrainy-n-15-16-vid-24-kvitnia-2017-roku> – Назва з екрана.
3. Бондарчук Н.О. Державна політика Чехії в галузі освіти: стан і тенденції розвитку: автореф. дис... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Н.О. Бондарчук ; Акад. муніцип. упр. – К., 2008. – 20 с. – укр.
4. Є.В. Красняков. Державна політика Чеської Республіки в галузі освіти: досвід для України [Електронний ресурс] / Євген Красняков. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article;jsessionid=C73F203D86>

D11570D2ADD7747BF6CD2F?art_id=67793&cat_id=64241&search_param=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84&searchForum=1&searchPublishing=1

5. Калініна Л. Реформування освіти в Чеській Республіці / Людмила Калініна // Постметодика. – 2013. – № 1 (110). – С. 16–22.

6. Забезпечення якості загальної середньої освіти у провідних країнах Європи та США : Монографія / Л.Л. Волинець, А.П. Джурило, Г.С. Єгоров, Н.М. Лавриченко, О.І. Локшина, Б.Ф. Мельниченко, О.С. Оржеховська, О.О. Першукова, Н.В. Шеверун, О.М. Шпарик. За заг. ред. Локшиної О.І. — К. : Педагогічна думка, 2014. — 482 с.

7. Пасечнікова Л. П. Модернізація чеської освіти в умовах демократизації суспільства / Л. П. Пасечнікова // Наукова скарбниця освіти Донеччини : наук.-метод. журн. – 2013. – № 3. – С. 113–118.

8. Ярова О. Б. Роль шкільної інспекції в забезпеченні якості європейської початкової освіти / О. Ярова // Педагогічні науки : збірник наукових праць, Випуск LXIX. Том 1. – 2016. – С.106-110.

9. Андрис О. Вступ до системи освіти Чехії. Роль державної інспекції навчальних закладів у Чехії [Електронний ресурс] / Ондржей Андрис. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=62125#290>

10. Куценко Т.М. Організаційно-педагогічні умови ефективності державного контролю за діяльністю початкової школи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.06 / Т. М. Куценко ; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. — Черкаси., 2015. — 20 с. — укр., С.10-11.